

Łapo, Jerzy M. / Janowski, Janusz

Kal, Wysiecza, Stulichy, woj.
warmińsko-mazurskie : badania w
latach 2008-2010 : "Dolina Węgorapy" -
działalność wspólnej ekspedycji
Instytutu Archeologii Uniwersytetu
Warszawskiego i Muzeum Kultury
Ludowej w Węgorzewie

Światowit 8 (49)/Fasc.B, 215-219

2009-2010

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JERZY M. ŁAPO, JANUSZ JANOWSKI

KAL, WYSIECZA, STULICHY, WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE. BADANIA W LATACH 2008–2010. „DOLINA WĘGORAPY” – DZIAŁALNOŚĆ WSPÓLNEJ EKSPEDYCJI INSTYTUTU ARCHEOLOGII UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO I MUZEUM KULTURY LUDOWEJ W WĘGORZEWIE
(PL. 114–120)

Interdyscyplinarne badania osadnictwa w obrębie mikroregionów pozwalają rekonstruować różne aspekty życia codziennego dawnych społeczności, a także śledzić przemiany zachodzące w kulturze materialnej, preferencjach osadniczych etc. Badania okresu wczesnego średniowiecza na ziemiach pruskich mają już stosunkowo długą historię i także literaturę. Jednak ciągle brakuje odpowiedzi na wiele pytań; ponadto dotychczasowe wyniki badań archeologicznych nad wczesnośredniowiecznymi Prusami są w wyraźnej dysproporcji do efektów podobnego rozpoznania chociażby ziemi chełmińskiej. Także dotychczasowych monografii nie można uznać za wyczerpujące (KAMIŃSKI 1953; OKULICZ-KOZARYN 1997).

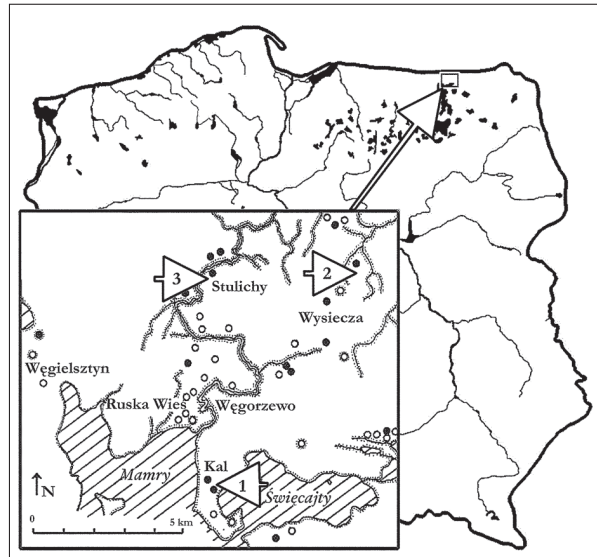
Aby zmienić zastany stan badań, piszący te słowa, reprezentujący Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego i Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie, rozpoczęli współpracę w ramach projektu „Dolina Węgorapy”. Jego głównym celem jest rozpoznanie osadnictwa wczesnośredniowiecznego na obszarze mikroregionu, obejmującego dolinę górnej Węgorapy (na styku Krainy Wielkich Jezior Mazurskich i Krainy Węgorapy), gdzie w ramach badań AZP odkryto liczne osady otwarte z tego okresu (szerzej: ŁAPO, JANOWSKI 2009a). Wyniki badań i analiz archeologicznych oraz interdyscyplinarnych (m.in. geologia, archeozoologia, archeoichtiologia, badania chemiczne polepy i spieków metalicznych, datowania radiowęglowe, historia), będą ukazywać się w kolejnych tomach „Studiów Węgorapskich” (tom 1 ukazał się w 2009 r.)¹.

Pracami wykopaliskowymi, przeprowadzonymi w latach 2008–2010, które miały charakter sondażowo-ratowniczy, objęto trzy tytułowe stanowiska. Pracami kierowali autorzy. Zostały one sfinansowane przez MKL oraz IA UW.

Kal, st. XX (AZP 15-73/75),

gm. Węgorzewo, pow. węgorzewski (2008 r.)

Wielokulturowa osada położona jest na północnym brzegu jeziora Świećajty, w obrębie wsi Kal (Ryc. 1). Zajmuje pas przybrzeżny, o szerokości co najmniej 70 m

i długości co najmniej 60 m (ok. 118,2–120,5 m n.p.m.). Stanowisko zostało odkryte w 2001 r. przez właściciela posesji, Leszka Rogińskiego (por. ŁAPO 2002: 25, ryc. 2A–B).

Wykopaliska prowadzono w terminach: 31 marca – 11 kwietnia oraz 17 lipca – 8 sierpnia 2008 r. Udział w nich wzięli studenci IA UW oraz Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, zrzeszeni w Towarzystwie „Pruthenia”. Badania prowadzono w obrębie czterech wykopów, o łącznej powierzchni 39,6 m², wytyczonych w środkowej części stanowiska, na posesjach Kal nr 10 i 10a, należących do państwa Rogińskich (ŁAPO, JANOWSKI 2009b).

Jedynie w wykopie 1 odkryto nienaruszoną warstwę kulturową z okresu wędrówek ludów. W pozostałych wykopach nawarstwienia kulturowe z tego czasu i okresu wczesnego średniowiecza zostały silnie zniszczone w wyniku orki i innego rodzaju gospodarczej działalności człowieka, z którą wiązać można relikty dwóch zabudowań oraz jamę śmietnikową.

W sumie pozyskano ponad 9500 fragmentów zabytków ceramicznych, kilkanaście zabytków krzemieniowych,

¹ Badania te, prowadzone m.in. w ramach projektu „Dolina Węgorapy 2008–2010” (nr wniosku 2345/11), finansowane były ze

środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Urzędu Marszałkowskiego w Olsztynie.

kilkadziesiąt zabytków metalowych, przede wszystkim żelaznych, oraz liczne szczątki zwierzęce (przede wszystkim ssaków i ryb).

Wyniki badań archeologicznych pozwalają na poczynienie pewnych ogólnych ustaleń:

- nadjeziorna osada była zamieszkiwana już w epoce kamienia przez ludność kultury niemeńskiej fazy paraneolitycznej; niemniej większość pozyskanych zabytków krzemiennych, przeważnie wykonanych techniką łuszczniową, należy datować w szerokim przedziale od mezolitu po wczesną epokę żelaza;
- zapewne najstarsze fragmenty naczyń ręcznie lepionych pochodzą z wykopu 1, niektóre nawiązują stylistycznie do materiałów późnorzymskich kultury bogaczewskiej, choć najprawdopodobniej można je datować na rozwiniętą i późną fazę okresu wędrówek ludów² (VI w. – przełom VI/VII w.);
- ceramika ręcznie lepiona z wykopów 2–4 (**Ryc. 3**) jest młodsza i może pochodzić z czasów od późnej fazy okresu wędrówek ludów po początki wczesnego średniowiecza (przełom VI/VII w. – początek VIII w.), a nawet z późniejszego odcinka średniowiecza; cechą przewodnią tej grupy zabytków są różnego typu poziome listwy plastyczne, choć występuje także np. „archaiczny”, a klasyczny dla wcześniejszych okresów, ornament krokwiowy; wśród licznych zdobień wykonanych palcami (odciski paznokci i końców opuszków palców, zaszczyptywania) brakuje np. – charakterystycznych dla kultury bogaczewskiej – „zakręconych” zaszczyptywań wylewów naczyń;
- jeśli powyższe obserwacje są słuszne to w okresie wędrówek ludów wschodnia część osady była wcześniej objęta osadnictwem, niż część południowa i zachodnia;
- na obecnym etapie badań nie sposób jednoznacznie określić przynależności kulturowej ludności zamieszkującej osadę w Kalu w okresie wędrówek ludów, bowiem cechy morfologiczne tutejszej ceramiki dostrzec można na różnych obszarach; niemniej z dużym prawdopodobieństwem można przyjąć, iż omawiana osada jest związana ze znanym od lat 70. XIX w. cmentarzyskiem kurhanowym w Kalu, na Tymiankowym Wzgórzu – obecnie Węgorzewo, st. XVII (BEZZENBERGER 1914; ŁAPO 1998: 148). Jeśli to prawda, to typ obrządku pogrzebowego sugerowałby silniejsze związki kulturowe z ugrupowaniami sudowskimi;
- najwcześniejsze naczynia obtaczane, lub raczej naśladownictwa takich naczyń, pojawiły się na stanowisku najprawdopodobniej w VIII w. (najpewniej w tym samym czasie, co na terenach sudowskich);

– stan zachowania zabytków pozwala jedynie stwierdzić, że występowały tutaj naczynia obtaczane całkowicie oraz tylko w górnej części brzuśca (**Ryc. 4**); brak rozbudowanych wylewów naczyń obtaczanych może wskazywać, iż kres osadnictwa wczesnośredniowiecznego na stanowisku nastąpił w przeciągu 2. połowy X w. – 1. połowy XI w.; w ustaleniach tych, wobec braku schematu rozwoju garncarstwa wczesnośredniowiecznego ziem pruskich, posilkowano się ustaleniami Kazimierza Grążawskiego (2002: tabl. XXVIII, XXIX) dla pogranicznego obszaru słowiańsko-pruskiego nad środkową Drwęcą – okres ten odpowiada fazie IIIA; – fazę osadnictwa nowożytnego przebadanej części wsi należy datować od XVII w. (najstarsze zabytki tej fazy odkryto w wykopie 1) po czasu współczesne (por. też ZAWADZKI 2009).

Wyniki badań archeozoologicznych (HRYNIEWICKA 2009) i archeoichtiologicznych (ZABILSKA 2009; ZABILSKA, ŁAPO, JANOWSKI 2009) pozwalają także ustalić wstępną charakterystykę spożycia mięsa oraz sposobów jego pozyskiwania przez ludność zamieszkującą osadę w okresie wędrówek ludów, jednak bez określenia zależności ilościowej między mięsem ssaków, ptaków i ryb. W owym czasie, w Kalu, najczęściej konsumowano mięso zwierząt domowych, których liczba szczątków blisko czterokrotnie przewyższała liczbę kości zwierząt dzikich. Dominowało bydło (48%), przed koza i owcą (29%), świnia (21%) oraz koniem (2%). Wśród zwierząt dzikich najliczniejsze były kości jelenia, sarny, niedźwiedzia i bobra. Uzyskane wyniki świadczą o wysoko rozwiniętej hodowli bydła oraz o stosunkowo dużym znaczeniu polowań na różne gatunki dzikich zwierząt, które były zabijane nie tylko dla uzupełnienia diety, ale również, aby pozyskać m.in. skóry i poroże.

W próbie archeoichtiologicznej z Kalu dominowały szczątki ryb z rodziny karpiowatych i szczupaka, rozmiarów średnich i dużych. Ryby te były poławiane w strefie litoralu w okresie wiosenno-letnim (od marca do sierpnia), zwłaszcza podczas wiosennego tarła. Do połowów mogły być wykorzystywane proste pułapki, kosze, ościenie, harpuny, wędy z haczykami etc. Wyniki analizy archeoichtiologicznej dostarczyły także informacji na temat paleohydrologii jeziora Świącajty – obecność jazia, charakterystycznego dla jezior przepływowych, połączonych rzekami, wskazuje, iż w okresie wędrówek ludów tworzyło ono podobny system wodny do współczesnego (ZABILSKA 2009: 72).

Badania w Kalu ujawniły, że stanowisko jest silnie zniszczone, niemniej nie można wykluczyć, iż w innych jego rejonach stan zachowania relikwów dawnego osadnictwa jest lepszy.

² Nie można jednak wykluczyć, iż część zabytków (ze wszystkich wykopów) nie tylko nawiązuje stylistycznie do późnego okresu

wplywów rzymskich, lecz także pochodzi z tego okresu.

**Wysiecza, st. I (AZP 14-73/13),
gm. Węgorzewo, pow. węgorzewski (2009 r.)**

Wielokulturowa osada zlokalizowana jest w Krainie Węgorapy, na zachodnim brzegu niewielkiego, współcześnie zatorfionego, zbiornika wodnego, ok. 550 m na E od skrzyżowania Węgorzewo–Sobiechy–Budry (**Ryc. 2**). Stanowisko, położone na wysokości ok. 110–115,5 m n.p.m., zajmuje powierzchnię ok. 0,5 ha. Zostało odkryte w ramach badań AZP w 2005 r. Badania wykopaliskowe prowadzono tu od 24 sierpnia do 4 września 2009 r. Wzięli w nich udział studenci IA UW.

W środkowej części stanowiska, na działce należącej do Marka Tomaszewicza z Wysieczy, wytyczono dwa wykopy o łącznej powierzchni 54 m². Odsłonięto spągową partię wczesnośredniowiecznej warstwy kulturowej, z której pozyskano liczne fragmenty ceramiki, bryłki polepy, spieki metaliczne oraz próby węgla drzewnych. Wśród zabytków ceramicznych przeważały fragmenty naczyń obtaczanych, baniastych oraz o profilu S-kształtnym, z lekko wychylonymi na zewnątrz krawędziami, niekiedy profilowanymi (**Ryc. 5**). Występowały także naczynia z wygładzonymi szyjkami różnej wysokości, w tym również z wysokimi cylindrycznymi szyjkami, o prosto ściętym wylewie. Wśród zdobień dominowały ryte linie poziome, pokrywające powierzchnię naczyń od przejścia szyjki w brzuszec aż po dolną część brzuśca. Rzadsze były zdobienia wielokrotnymi liniami zygzakowatymi i falistymi, a także wykonywane stempelkami czterozębnyymi oraz „szachownicowymi”. Wstępna analiza cech makro- i mikromorfologicznych ceramiki obtaczanej z Wysieczy, w porównaniu z typologią opracowaną dla pogranicza prusko-słowiańskiego, umożliwia jej osadzenie w fazach IIIA–IIIB wg Grążawskiego (2002: tabl. XXVIII, XXIX), co odpowiada okresowi od 2. połowy X w. do 1. połowy XII w., ze wskazaniem na tę starszą metrykę. Na stanowisku odkryto również fragmenty naczyń ręcznie lepionych, m.in. o wylewach zdobionych ornamentami palcowymi i powierzchniach obmazywanych wiechciem, najprawdopodobniej użytkowanych współcześnie z naczyniami obtaczanymi (analogiczne zjawisko zaobserwowano w Kalu).

Liczne spieki metaliczne, z dużą zawartością żelaza, które odkrywano w warstwie oranicy oraz w warstwie wczesnośredniowiecznej, wskazują, iż jednym z głównych zajęć (o ile nie podstawowym) ówczesnych mieszkańców osady była metalurgia żelaza.

Pod wczesnośredniowieczną warstwą kulturową odkryto także starsze zabytki, które można datować na:

- neolit / wczesną epokę brązu (krąg kultur sznurowych),
- późną epokę brązu / wczesną epokę żelaza (kultura kurhanów zachodniobałtyjskich oraz kultura ceramiki sztychowanej?),
- okres wpływów rzymskich (kultura bogaczewska).

W trakcie badań częściowo odsłonięto relikty najprawdopodobniej półziemianki, być może prostokątnej, z niewielkim paleniskiem wewnątrz. W części stropowej obiekt został zniszczony przez warstwę wczesnośrednio-

wieczną. W wyniku analizy radiowęglowej węgla drzewnych ze spągu półziemianki uzyskano daty: 2590 +/-50 BP i 2550 +/-50 BP (KRAPIEC 2009). Pozwalają one łączyć odkryty obiekt z późnobrażową / wczesnożelazną fazą zasiedlenia stanowiska.

W sumie pozyskano blisko 2000 fragmentów naczyń ceramicznych, 1 ciężarek gliniany przypominający kształtem przęslik, 1 półfabrykat (?) bursztynowy, 1 klamrę żelazną oraz kilka nowożytnych przedmiotów z tego surowca, 1 blaszkę ze stopu miedzi, 28 spieków metalicznych, 12 zabytków krzemienych (odłupki, rdzenie, wiór), 3 przepalone kości zwierzęce, liczne bryłki polepy oraz próby węgla drzewnych.

**Stulichy, st. II (AZP 14-73/22),
gm. Węgorzewo, pow. węgorzewski (2010 r.)**

Stulichy, st. II, to wielokulturowa osada o powierzchni ok. 1 ha, położona ok. 1,5 km na SW od wsi. Zlokalizowana jest na południowym brzegu Węgorapy (w Krainie Węgorapy) – ok. 4,5 m ponad dzisiejszym lustrem rzeki, na wysokości ok. 116,5–117 m n.p.m. (**Ryc. 6**). Stanowisko zostało odkryte w ramach badań AZP w 2005 r.

Badania wykopaliskowe przeprowadzono w terminie od 23 sierpnia do 9 września 2010 r. Objęły one wschodnią część stanowiska, zlokalizowaną na działce należącej do Marcina Furtaka ze Stulich. W wykopaliskach wzięli udział studenci IA UW.

W obrębie siedmiu wykopów przebadano powierzchnię 54 m². W sumie pozyskano ponad 580 fragmentów naczyń ceramicznych, 3 fragmenty przęslików, 8 zabytków metalowych, 9 zabytków krzemienych, 1 fragment przedmiotu bursztynowego, 12 spieków metalicznych, liczne próby węgla drzewnych i polepy. Na badanym obszarze odsłonięto spągowe partie wczesnośredniowiecznej warstwy kulturowej, która niemal całkowicie została zniszczona przez orkę (**Ryc. 7**).

Odkryto jeden obiekt – nr 1 (w obrębie wykopów 2 i 5) – kolistą w planie jamę o średnicy 1,9 m i głębokości 1,2 m. Przekrój jamy w dolnej części był prostokątny, w górnej – rozszerzał się trapezowato (**Ryc. 8**). Wypełnisko składało się z trzech zasadniczych warstw, zalegających nieckowato. Strop stanowiła warstwa ciemnoszarego piasku, część środkową – warstwa ciemnoszarego piasku z dużą ilością węgla drzewnych, spąg – warstwa żółtego piasku, rozdzielonego warstwami calcowej gliny (w centralnej partii tej części wypełniska odkryto niewielki kolisty wkop). Najpewniej obiekt 1 był reliktem założenia („pieca”) służącego do pozyskiwania smoły drzewnej – w jamie odkryto m.in. fragment naczynia sitowatego (**Ryc. 10:4**).

Materiał ceramiczny pozyskany z ob. 1 (200 fragmentów ceramiki, 2 fragmenty przęslików) oraz z warstwy kulturowej był jednolity – dominowały fragmenty naczyń obtaczanych, przeważnie garnków o nierozbudowanych wylewach, dnach z piaskową podsypką; na jednym fragmencie zachował się odcisk krążka koła garncarskiego, w formie

„szprychowego koła” (Ryc. 10:7). Dominowało zdobienie naczyń poziomymi liniami rytmami (w różnych konfiguracjach) oraz znacznie rzadziej – liniami falistymi i zygawkowymi (Ryc. 10:1). Cechy techniczne i technologiczne ceramiki pozwalają wstępnie określić użytkowanie osady na XI–XII w. Na ten sam okres należy najprawdopodobniej datować nadtopione okucie (trzewik) pochwy noża, wykonane ze stopu miedzi (Ryc. 9). Opierając się na analogiach dla ceramiki z pogranicza słowiańsko-pruskiego, znad środkowej Drwęcy, można próbować uszczegółwić datowanie osady w Stulichach na 2. połowę XI w. – 1. połowę XII w., co odpowiadałoby fazie IIIB wg Grążawskiego (2002: tabl. XXVIII, XXIX).

Z osady pozyskano także pojedyncze fragmenty ceramiki z okresu wędrówek ludów oraz zabytki krzemienne, przeważnie wykonane techniką łuszczeniową, datowane w szerokich ramach, od epoki kamienia po wczesną epokę żelaza.

Podsumowanie

Dotychczasowe wyniki badań realizowanych w ramach projektu „Dolina Węgorapy” przyczyniły się do pozyskania przede wszystkim nowych zabytków z wczesno-

średniowiecznych pruskich osad otwartych, które w sposób znaczący powiększają dotychczasową bazę źródłową. Dalsze badania i interdyscyplinarne analizy zabytków z Kalu, Wysieczy i Stulich oraz z kolejnych stanowisk, które wytypowano do prac wykopaliskowych, niewątpliwie dostarczą odpowiedzi na wiele pytań stawianych przez autorów. Być może staną się także podstawą do porównania wczesnośredniowiecznych systemów osadniczo-rzemieśniczych na terenach pruskich i słowiańskich.

Niezależnie od wyników badań i analiz naukowych, wykopaliska przeprowadzone nad górną Węgorapą dowodzą, iż wczesnośredniowieczne stanowiska nie posiadające własnej formy terenowej są silnie i stale niszczone na skutek intensywnej działalności ludzkiej.

Dr Jerzy M. Łapo
Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie
opallapo@poczta.onet.pl

Mgr Janusz Janowski
Instytut Archeologii
Uniwersytet Warszawski
januszjanowski@gmail.com

Literatura

BEZZENBERGER, A.

1914 *Untersuchungen in der Umgebung des Mauersees*, „Sitzungsberichte der Altertumsgesellschaft Prussia” 23/1, 203–205.

GRĄŻAWSKI, K.

2002 *Przemiany w wytwórczości garncarskiej w rejonie środkowej Drwęcy we wczesnym średniowieczu*, Włocławek.

HRYNIEWICKA, K.

2009 *Analiza archeozoologiczna szczątków kostnych z osady w Kalu, stan. XX, pow. węgorzewski, woj. warmińsko-mazurskie*, „Studia Węgorapskie” 1, 57–63.

KAMIŃSKI, A.

1953 *Jaćwież. Terytorium, ludność, stosunki gospodarcze i społeczne*, Łódź.

KRĄPIEC, M.

2009 *Wysieczy, stan. I. Zestawienie wyników datowań radiowęglowych*, Kraków (maszynopis w Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie).

ŁAPO, J.

1998 *Pradzieje wsi Kal*, „Studia Angerburgica” 3, 142–148.

2002 *„Zepster” epoki świętego Brunona. Rzecz o wczesnośredniowiecznych garnkach Galindów i Jaćwingów*, „Feste Boyen” 1, 23–30.

ŁAPO, J., JANOWSKI, J.

2009a *Dolina Węgorapy – Studia Węgorapskie*, „Studia Węgorapskie” 1, 7–9.

2009b *Wyniki badań archeologicznych przeprowadzonych w 2008 roku w Kalu, stan. XX, pow. węgorzewski, woj. warmińsko-mazurskie*, „Studia Węgorapskie” 1, 13–55.

OKULICZ-KOZARYN, Ł.

1997 *Dzieje Prusów*, Wrocław.

ZABILSKA, M.

2009 *Wyniki badań materiałów archeoichtologicznych z osady w miejscowości Kal, stan. XX, pow. węgorzewski, woj. warmińsko-mazurskie*, „Studia Węgorapskie” 1, 65–90.

ZABILSKA, M., ŁAPO, J., JANOWSKI J.

2009 *Fish remains from the Site of Kal, a 5th–7th century settlement in the Mazurian Lakeland. Preliminary data*, (w:) D. Makowiecki i in. (red.), *Fishes – Culture – Environment. Trough Archaeoichthyology, Ethnography & History*, Poznań, 89–92.

ZAWADZKI, M.

2009 *Szeląg ryski Zygmunta III Wazy odkryty w trakcie badań wykopaliskowych w Kalu, stan. XX, pow. węgorzewski, woj. warmińsko-mazurskie*, „Studia Węgorapskie” 1, 91–95.

JERZY M. ŁAPO, JANUSZ JANOWSKI

**KAL, WYSIECZA, STULICHY, THE WARMIŃSKO-MAZURSKIE VOIVODESHIP. EXCAVATIONS IN 2008–2010.
“THE WĘGORAPA VALLEY” – ACTIVITIES OF THE JOINT EXPEDITION OF THE INSTITUTE
OF ARCHAEOLOGY OF THE UNIVERSITY OF WARSAW AND THE FOLK CULTURE MUSEUM IN WĘGORZEWO**

In 2008–2010, within the framework of “The Węgorapa Valley” project the joint expedition of the Institute of Archaeology of the University of Warsaw and the Folk Culture Museum in Węgorzewo carried out excavation research at three open settlements located upon the upper River Węgorapa. The aim of the project is to recognise early medieval settlement in the territory of the micro-region which encompasses the junction of the Land of Great Masurian Lakes and the Land of the River Węgorapa.

Kal, Site XX (Figs. 1, 3, 4)

The multicultural settlement is situated on the northern bank of Lake Świącajtj, in the territory of the village of Kal. In the course of research in 2008 a surface of 39.6 m² was examined within four trenches. Mainly finds from the Migration Period (the Sudovian Culture?), the early Middle Ages (second half of the 10th – first half of the 11th c.) and the Modern Period (17th–19th c.) were gathered. Excavation results, including i.a. archaeoichthyological and archaeozoological analyses of finds from the Migration Period, were published in “Studia Węgorapskie” (Vol. 1).

Wysiecza, Site I (Figs. 2, 5)

The multicultural settlement is located on the western bank of a small water body (now filled with peat) to the south of the Węgorapa Valley. A surface of 54 m² was examined within two trenches in 2009. Bottom part of the early medieval cultural layer was discovered. Based on the analysis of pottery, it can be dated to the second half of

the 10th – the first half of the 12th c., with the earlier date being more probable. Numerous metallic sinters with high iron content suggest that ironworking was one of the main occupations (if not the principal one) of contemporary inhabitants of the settlement. A feature – possibly remains of a semi-dugout from the Late Bronze Age / Early Iron Age – was partially exposed. Radiocarbon dates were gathered from the interior of the feature: 2590 +/- 50 BP and 2550 +/- 50 BP.

Stulichy, Site II (Figs. 6–10)

The multicultural settlement is located on the southern bank of the River Węgorapa. In 2010 a surface of 54 m² was examined within seven trenches. Bottom parts of the early medieval cultural layer and one – also early medieval – Feature 1 were exposed. It was a pit which may be interpreted as a “kiln” which was used for making wood tar. Based on the analysis of pottery, it can be said that the settlement functioned in the second half of the 11th – the first half of the 12th c.

Hitherto research within the framework of “The Węgorapa Valley” project yielded first of all new finds from early medieval Prussian open settlements. These finds significantly augment the existing source basis. Detailed results of research will be published in subsequent volumes of “Studia Węgorapskie.” Further excavations at other sites are planned.

Translated by Grzegorz Żabiński

PLANSZA 114

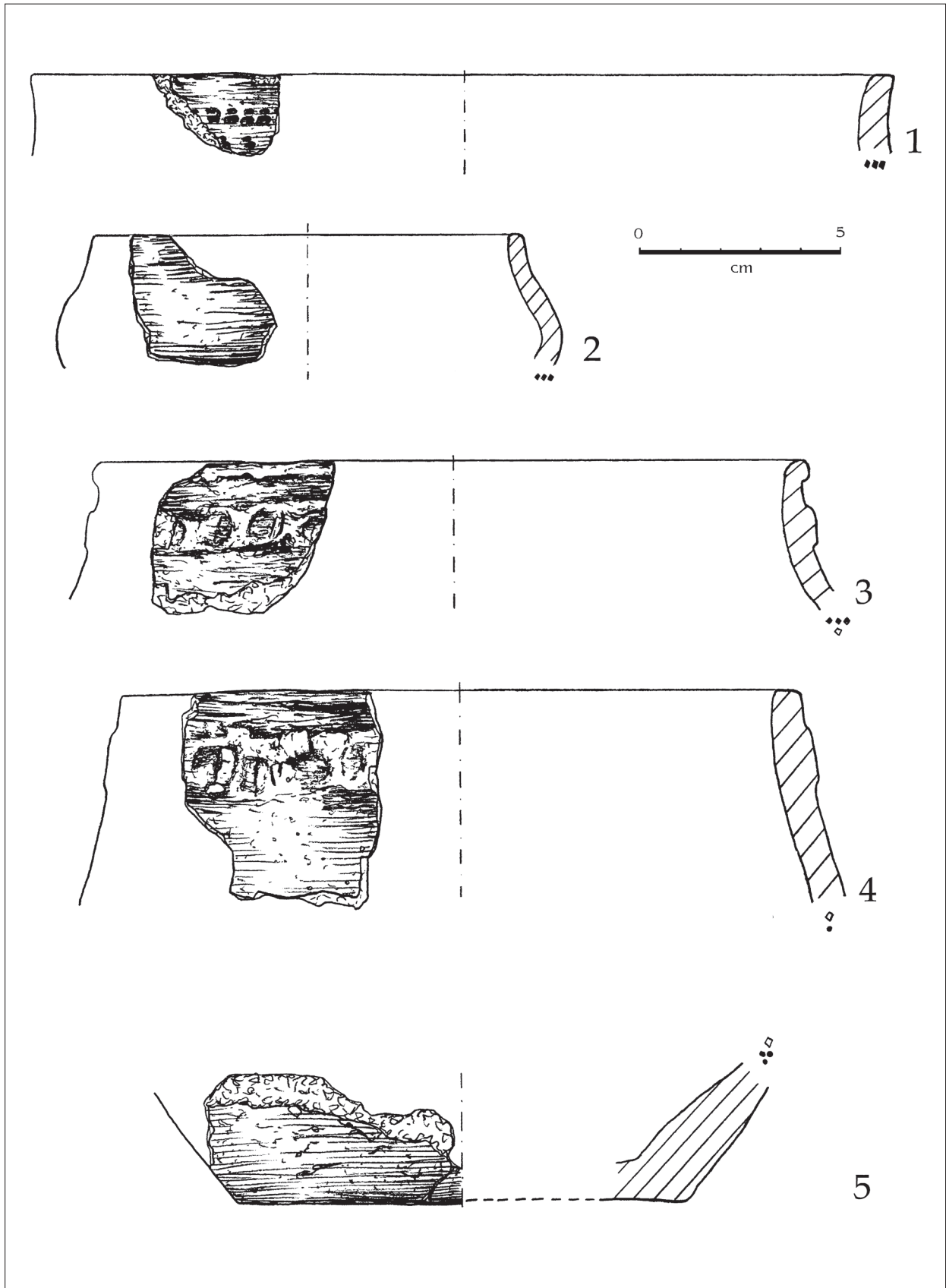
Ryc. 1. Kal, st. XX, gm. Węgorzewo. Fotografia lotnicza okolicy stanowiska (fot. K. Trela).

Fig. 1. Kal, Site XX, Węgorzewo Commune. Aerial photo of the neighbourhood of the site.

Ryc. 2. Wysiecha, st. I, gm. Węgorzewo. Fotografia lotnicza okolicy stanowiska (fot. K. Trela).

Fig. 2. Wysiecha, Site I, Węgorzewo Commune. Aerial photo of the neighbourhood of the site.

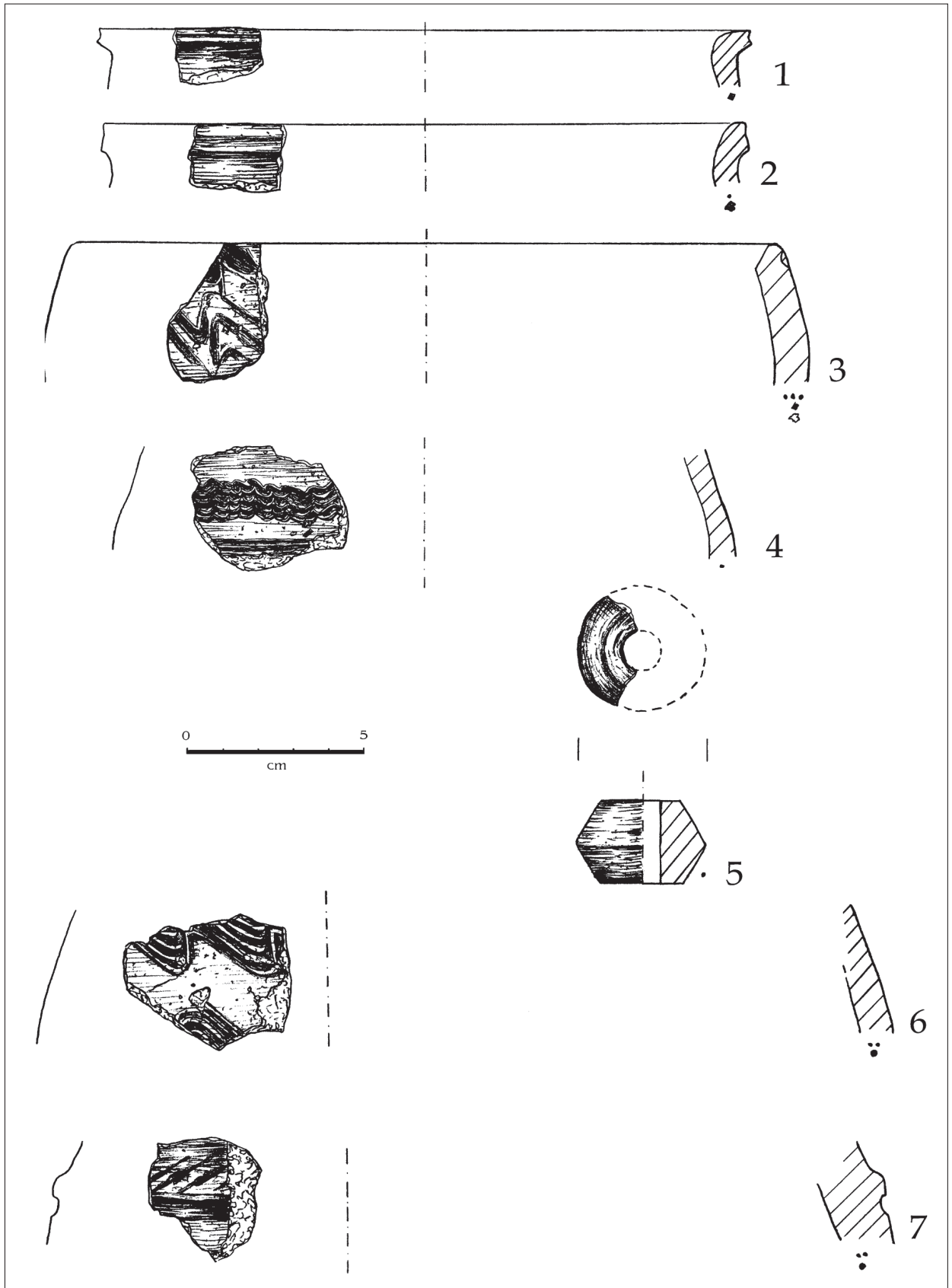

Ryc. 3. Kal, st. XX, gm. Węgorzewo. Wybór ceramiki z okresu wędrówek ludów (rys. J. Łapo).

Fig. 3. Kal, Site XX, Węgorzewo Commune. Selection of pottery from the Migration Period.

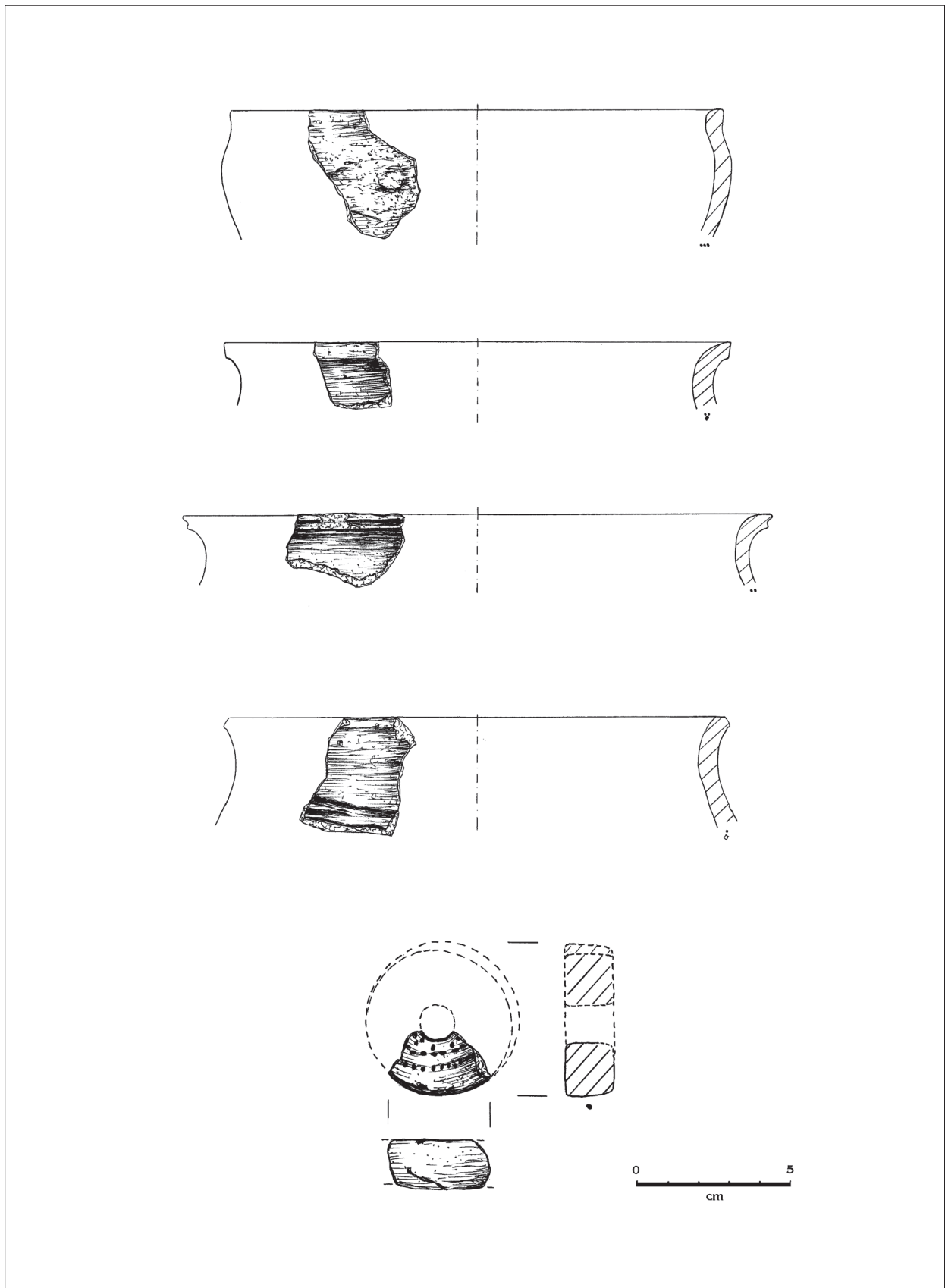

PLANSZA 116

Ryc. 4. Kal, st. XX, gm. Węgorzewo. Wybór zabytków ceramicznych z wczesnego średniowiecza (rys. J. Łapo).

Fig. 4. Kal, Site XX, Węgorzewo Commune. Selection of pottery finds from the early Middle Ages.

Ryc. 5. Wysieczka, st. I, gm. Węgorzewo. Wybór zabytków ceramicznych z wczesnego średniowiecza (rys. J. Łapo).
 Fig. 5. Wysieczka, Site I, Węgorzewo Commune. Selection of pottery finds from the early Middle Ages.

PLANSZA 118

Ryc. 6. Stulichy, st. II, gm. Węgorzewo. Fotografia lotnicza okolicy stanowiska (fot. K. Trela).

Fig. 6. Stulichy, Site II, Węgorzewo Commune. Aerial photo of the neighbourhood of the site.

Ryc. 7. Stulichy, st. II, gm. Węgorzewo. Profil wykopu 3 – pod warstwą orną widoczny spąg wczesnośredniowiecznej warstwy kulturowej (fot. J. Łapo).

Fig. 7. Stulichy, Site II, Węgorzewo Commune. Section of Trench 3 – bottom of the early medieval cultural layer is visible under the layer of arable topsoil.

Ryc. 8. Stulichy, st. II, gm. Węgorzewo. Profil obiektu 1 (fot. J. Łapo).

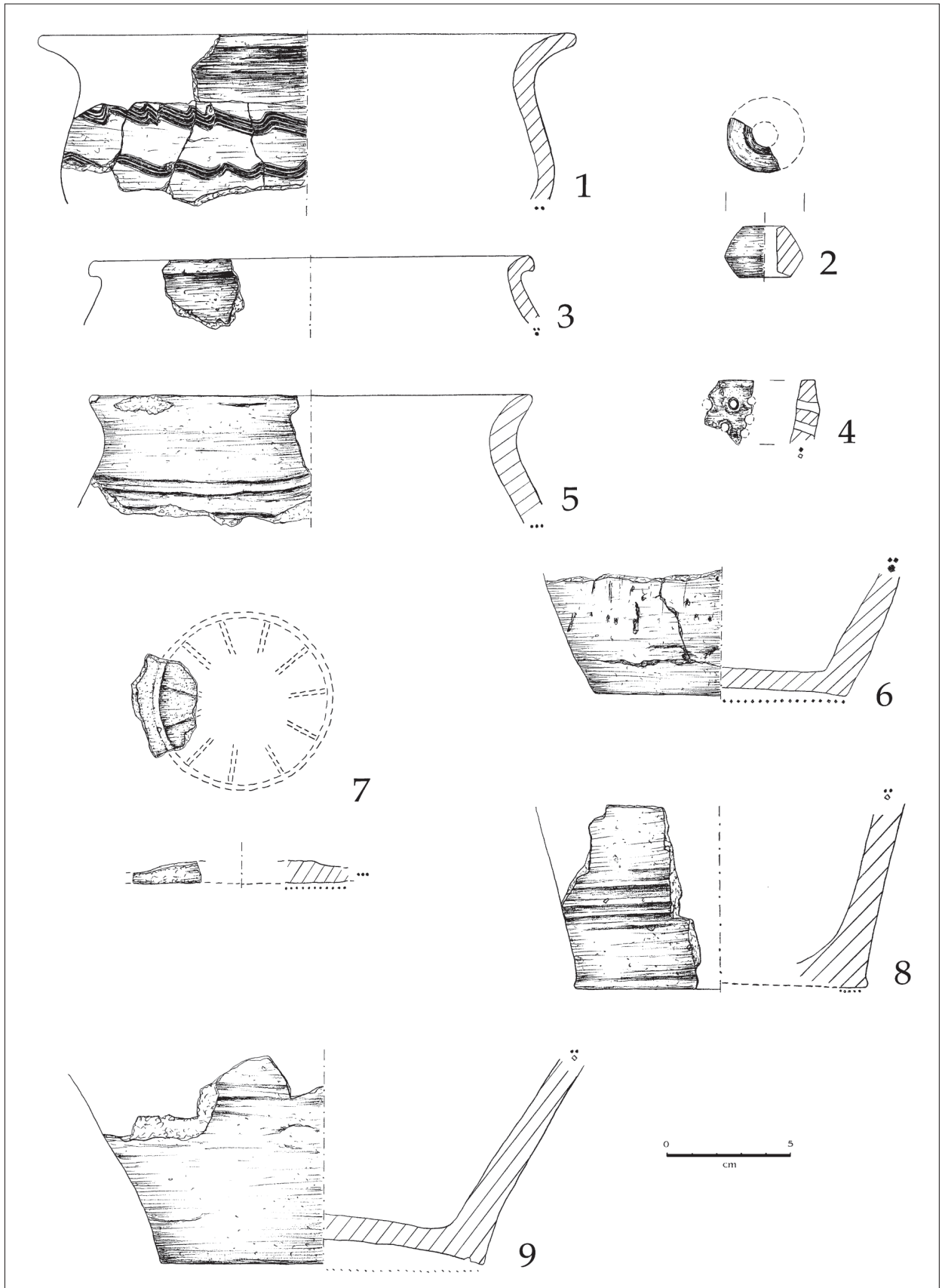
Fig. 8. Stulichy, Site II, Węgorzewo Commune. Section of Feature 1.

Ryc. 9. Stulichy, st. II, gm. Węgorzewo. Fragment częściowo stopionego wczesnośredniowiecznego okucia pochwy noża ze stopu miedzi (fot. J. Łapo).

Fig. 9. Stulichy, Site II, Węgorzewo Commune. Fragment of a partially melted early medieval copper alloy fitting of a knife sheath.

PLANSZA 120

Ryc. 10. Stulichy, st. II, gm. Węgorzewo. Wybór zabytków ceramicznych z wczesnego średniowiecza (rys. J. Łapo).

Fig. 10. Stulichy, Site II, Węgorzewo Commune. Selection of pottery finds from the early Middle Ages.